Tummelsta

Fornlämning L1983:7263 (gravfält), Tummelsta 2:24, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Lars Norberg

Rapport 2026:19

Sammanfattning

I oktober år 2026 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning intill gravfältet L1983:7263 i Tummelsta fritidshusområde. Gravfältet är beläget knappt 1,5 mil söder om Eskilstuna, norr om sjön Bårsten. Undersökningen genomfördes på grund av att fastighetsägaren avser att uppföra en ny byggnad på platsen för ett äldre fritidshus med tillhörande småhus. De planerade markingreppen låg relativt nära ett gravfält om cirka 2 högar och 23 runda stensättningar. Gravformerna är typiska för järnåldern, och med tanke på närvaron av höggravar kan delar av gravfältet dateras till periodens yngre delar.

I området för den planerade byggnationen öppnades ett knappt 153 kvadratmeter stort schakt. Ytan grävdes ned till orörd marknivå. Inget av arkeologiskt intresse noterades. Uppgifterna om undersökningen har registrerats i Kulturmiljöregistret.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliusgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv.

© Sörmlands Arkeologi AB

Nyköping 2026

Innehåll

Sammanfattning 2

Inledning 4

Syfte 4

Genomförande 4

Resultat 4

Referenser 5

Administrativa uppgifter 5

Bilagor 6
Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:1 000 000.
Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:50 000.
Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med läget för den arkeologiska undersökningen. Skala 1:1000.
Bilaga 4. Fotodokumentation.

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens beslut (lst dnr 8133-2025) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning strax sydöst om gravfältet L1983:7263, beläget inom fastigheten Tummelsta 2:24 i Eskilstuna kommun, Södermanlands län (bilaga 1–3).

Undersökningen genomfördes med anledning av att fastighetsägaren avser att uppföra en ny byggnad på platsen för ett äldre fritidshus med tillhörande småhus. De planerade markingreppen ligger relativt nära ett gravfält om cirka 25 gravar, bestående av mestadels stensättningar samt två högar. Fältarbetet genomfördes 2026-10-12. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Gravfältet karterades år 1869 av Olof Hermelin vilken identifierade 12 runda stensättningar och högar, tillika 5 kvadratiska och rektangulära stensättningar. Ett antal gravar ska tidigare ha tagits bort i fornlämningens södra del (KMR). Trots att gravfältet i dag är kraftigt beväxt med sly och större träd, kan ett flertal grav-konstruktioner urskiljas i området. Fornlämningens sydöstra del är belägen inom Tummelsta 2:23 och är sedan länge bebyggd med ett äldre fritidshus med tillhörande friggebodar/förråd. I samband med ledningsdragningar år 2016 var fastigheten föremål för arkeologiska insatser, varvid en tidigare okänd stensättning identifierades. I samband med undersökningen justerades gravfältets geometri något (Gustafsson Gillbrand 2017).

Syfte

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var i första hand att undvika att fornlämning påverkades av arbetsföretaget. I andra hand, om det inte var möjligt var målet att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar inom de delar av fornlämningen som berördes samt att ta tillvara fynd.

Genomförande

Arbetet genomfördes genom att en knappt 153 m^2 stor yta banades av med hjälp av grävmaskin (bilaga 3). Höjderna över havet varierade mellan cirka 35 och 36 meter. Schaktet grävdes ned till orörd marknivå. Ytan grovrensades, dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS, beskrevs i text och fotograferades (bilaga 4).

Resultat

Området utgjordes av en relativt plan yta vilken i någon mån bör ha markplanerats när de äldre, nu rivna och flyttade byggnaderna uppfördes. Rester efter dessa syntes i väster i form av en enklare grund av lättbetong som vilade på en gjuten ram av betong. Denna var i sin tur anlagd på grus och markduk. Den rivna huvudbyggnaden, belägen i öster, var grundlagd på plintar vilka delvis kvarstod. I söder fanns även en uteplats i form av ett däck som enligt uppgift ska behållas och byggas samman med det nya huset. I anslutning till däcket sluttar marken brant mot söder och sjön Bårsten.

Schaktet motsvarade i stort den yta som ska tas i anspråk för nybyggnation, det vill säga cirka 16 x 10 meter. Redan före schaktning syntes fläckvisa delar av undergrunden inom undersökningsområdet. Schaktdjupet varierade mellan till cirka 0,2–0,5 meter.

Undergrunden utgjordes av gul siltig lera med stråk av sand. I denna syntes nedgrävningar efter den tidigare grundläggningen samt i väster och norr kvarliggande dräneringsslang. I norr fanns även en befintlig elledning.

Inget av arkeologiskt intresse framkom i samband med schaktningsövervakningen. I linje med detta har geometrin för gravfältet L1983:7263 justerats så att det till sina östra delar i sin helhet ligger inom den angränsande fastigheten Tummelsta 2:23. Här stiger topografin markant till det höjdparti som gravfältet återfinns inom. Resultaten från den arkeologiska insatsen redovisas även i medföljande bilagor.

Referenser

Gillbrand Gustafsson,Patrik. 2017. *Fornlämning Ärla 6:1, Tummelsta 2:23 & Tummelsta S:2, Ärla socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län*. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. *Sörmlands Arkeologi AB, Arkivrapport, 2017:03*. Nyköping.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2606
Länsstyrelsens dnr: 8133-2025
Uppdragsnummer: 202601024
Tid för undersökningen: 2026-10-12
Personal: Lars Norberg
Kommun: Eskilstuna
Socken: Ärla
Fastighet: Tummelsta 2:24
Lämningsnr: L1983:7263
Belägenhet: N 6569536,891 E 588336,956
Koordinatsystem: SWEREF 99TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökt yta: ca 153 m^2

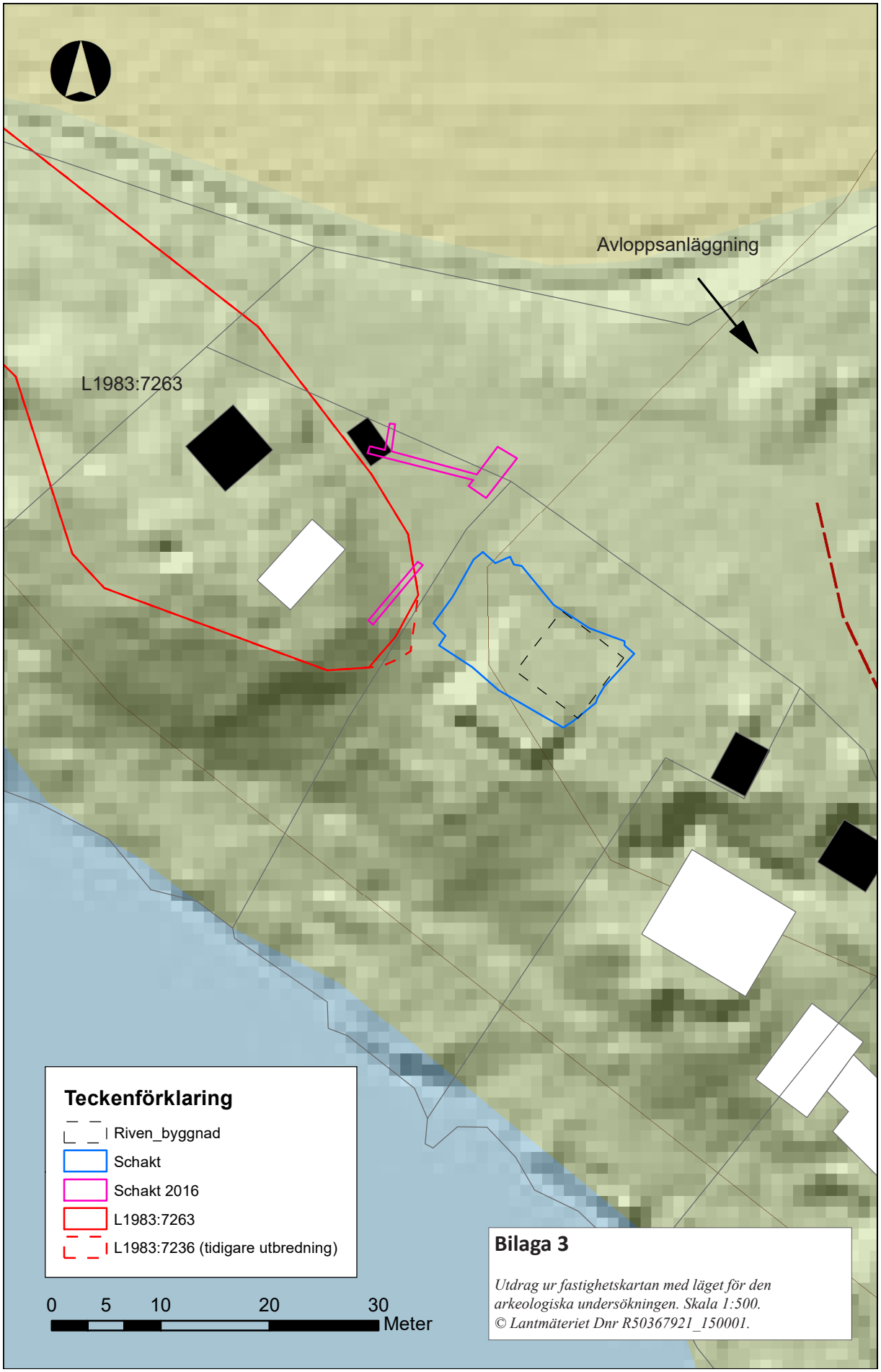
Inget analogt dokumentationsmaterial utöver det som redovisas i rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras tillsvidare hos Sörmlands Arkeologi AB. Inga fynd tillvaratogs.

Ytan före undersökning. I bakgrunden syns sjön Bårsten. Gravfältet L1983:7263 återfinns i blandskogen i bakgrunden. Foto mot SV: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Uppsala län
Västmanlands län
Södermanlands län
Stockholm
Uppsala
Västerås
Eskilstuna
Enköping
Nyköping
Norrköping
Linköping
Katrineholm
Södertälje
Nynäshamn
Oxelösund
Strängnäs
Arboga
Köping
Hallstahammar
Surahammar
Sala
Heby
Tierp
Älvkarleby
Östhammar
Österbybruk
Gimo
Knivsta
Alunda
Storvreta
Bålinge
Björklinge
Skuttunge
Lövstalöt
Östfora
Harbo
Läby
Skyttorp
Salsta
Vattholma
Skoby
Bladåker
Ekeby
Morkarla
Vendel
Örbyhus
Månkarbo
Upplanda
Hökhuvud
Östervåla
Tärnsjö
Tämnaren
Högsbo
Huddunge
Runhällen
Skultuna
Tillberga
Hökåsen
Skinnskatteberg
Norberg
Fagersta
Avesta
Folkärna
Näs bruk
Broängen
Möklinta
Hosshyttan
Hede
Kerstinbo
Kärnbo
Fors
By
Grådö
Hedemora
Salbohed
Västervåla
Västerfärnebo
Salatämm
Ramnäs
Gunnilbo
Seglingsberg
Kumla kyrkby
Munga
Ransta
Altuna
Fjärdhundra
Skogs-Tibble
Ramstalund
Uppsala-Näs
Nysätra
Vik
Örsundsbro
Skokloster
Vänngarn
Sigtuna
Rosersberg
Runsa
Lind-holmen
Karby
Märsta
Arlanda flygplats
Kårsta
Bergsha
Stockh
Rimbo
Finsta
Ro
Närtuna
Ekebyholm
Almunge
Länna
Gunsta
Sävja
Lagga
Ränäs
Alsike
Knivsta
Vallentuna
Åkers
Upplands Väsby
Bro
Kungsängen
Bålsta
Lillkyrka
Vallby
Enköpings Näs
Grillby
Haga
Hummelsta
Irsta
Örtagården
Ängsö
Ticö-Lindö
Kolbäck
Strömsholm
Hasselbyholm
Fiholm
Gronsö
Mälaren
Täby
Resarö
Vaxholm
Lidingö
Gust
Boo
Saltsjöba
Tyresö
Bollmora
Tyresta nationalpark
Tumba
Jordbro
Västerhaninge
Ekerö
Stenhamra
Drottningholm
Sollentuna
Kungsberga
Adelsö
Stallarholmen
Mälsåker
Mariefred
Ekeby
Åkers styckebruk
Nykvarn
Ekensholm
Heby
Dillnäs
Järna
Mölnbo
Hölö
Hemnings-holm
Grödby
Häringe
Muskö
Mysingen
Utö
Sibble
Sorunda
Ösmo
Mörkö
Tullgarn
Stora Vika
Vagnhärad
Trosa
Torö
Nynäshamn
Landsort
Landsort Bredgrund
Krabbfjärden
Sjösa
Björksund
Nynäs
Tystberga
Svarta
Stigtomta
Yttersta
Yttersta
Ludgo
Lid
Runtuna
Vrena
Åkerö
Strängsjö
Forssjö
Eriksberg
Bettna
Blacksta
Vibyholm
Österåker
Malma
Sund
Gnesta
Spårreholm
Skebo-kvarn
Flen
Vingåker
Marmorbyn
Sköldinge
Valla
Baggetorp
Klastorp
Katrineholm
Åsköping
Österåker
Gimmersta
Bie
Mellösa
Malmköping
Hälleforsnäs
Ekensholm
Stjärnhov
Eskilstuna
Skogstorp
Hällberga
Hällsta
Ärla
Merlänna
Alberga
St Sundby
Näshulta
Bäcksvalen
Åkers styckebruk
Hjälmaren
Arboga
Hällbybrunn
Kungsör
Torshälla
Abborrberget
Kjula
Fiholm
Hasselbyholm
Valskog
Kolbäck
Strömsholm
Köping
Ticö-Lindö
Örtagården
Ängsö
Irsta
Hallstahammar
Surahammar
Skultuna
Tillberga
Hökåsen
Västerås
Enköping
Hummelsta
Grillby
Haga
Lillkyrka
Vallby
Enköpings Näs
Bålsta
Upplands Väsby
Bro
Kungsängen
Gronsö
Mälaren
Täby
Vallentuna
Åkers
Resarö
Vaxholm
Lidingö
Gust
Boo
Saltsjöbaden

Stenkvista
Kolunda
Runstenar
Kolundakärret
Granstusjön
Höglind
Nyängen
Gröndal
Svedstugan
Karlsro
Staväsen
Ängstorp
Ulvshagen
Norrtorp
Sörtorp
Älundatorp
Solbacka
Älunda
Örsta
Liberga
Sövsta
Ökna
Mörbyhus
Örstakärret
Gravfält
Lundby
Näs
Lundbysjön
Kälbroån
Hagbyån
Krigtorp
L. Hagby
Lill-Räffla
Räffla
Navsund
Hagby
Axnäs
Hagbysjön
Fiskris
Flantsås
Tummelsta
Fiskartorp
Mörtsjön
Älvreten
Disatorp
Kyrkberget
Mörtsjön
Räfflaskogen
Nytorp
Bårsten
Boholmen
Sjönäs
Lillnäs
Fagerklev
Fagervik
Risinge
Hällen
Krakow
Småsjöga
Lillsjön
Svarvarbacken
Tunnberget
Ekeberg
Lundsätter
Pilkoberget
St. Forskilen
L. Forskilen
Stubbkärr
Olofslund
Mosstorp
Bocksholm
Ersäng
Asplund
Holmtorp
Sörlunda
Hälltorp
Lindängssjön
Lund
Bjälketorp
Lövnäs
Tallstugan
Lindäng
Andersberg
L. Knutstena
Bjälkebo
Bjälken
Skogshall
Herrsvedet
Stavstuguängen
Lillsjön
Blomäng
Hasselkärret
Björktorp
Sörtorp
Holkkärret
Mellankärret
St. Hällaren
Ekhult
Uddetorp
St. Kvarntorp
Torslunda
Öknatorp
Onsätter
Stenhammar
Femstaven
Hallkvistmossen
Elefantberget
Kälbrolund
Kälbro
Kälbrotorp
Näverkärr
Holstamyran
Hagstugan
Rösgården
Skallberget
Gripsmossen
Älgmossen
Brostugan
Svelunda
Målsäter
Hagbytorp
Målarhult
Stenby
Persborg
Spånga
Kroberga
Hamra
Ärla
Lybäck
Stornäs
Trimpussen
Höjden
Vitkärrshagen
Slytan
Hamra nat.res.
Remna
Tunnberget
Svarvarbacken
Krakow
Hällen
Risinge
Fagervik
Fagerklev
Sjönäs
Lillnäs
Bårsten
Nytorp
Boholmen
Olofslund
Mosstorp
Ersäng
Bjälketorp
Lövnäs
Tallstugan
Stavstuguängen
Herrsvedet
Skogshall
Rörrstning
Bjälkebo
L. Knutstena
Andersberg
Lindäng
Lund
Sörlunda
Hälltorp
Asplund
Holmtorp
Lundsätter
Ekeberg
Pilkoberget
Bocksholm
Stubbkärr
St. Forskilen
L. Forskilen
Räfflaskogen
Kärret
Fiskartorp
Mörtsjön
Disatorp
Kyrkberget
Älvreten
Mörtsjön
Hagbysjön
Navsund
Räffla
Lill-Räffla
Krigtorp
L. Hagby
Hagby
Axnäs
Stenby
Persborg
Spånga
Kroberga
Hamra
Ärla
Tummelsta
Lybäck
Flantsås
Fiskris
Hagbytorp
Svelunda
Målarhult
Brostugan
Målsäter
Gripsmossen
Älgmossen
Hagstugan
Holstamyran
Näverkärr
Kälbrotorp
Kälbro
Kälbrolund
Elefantberget
Hallkvistmossen
Femstaven
Stenhammar
Onsätter
Öknatorp
Torslunda
St. Kvarntorp
Uddetorp
Lundberget
Ökna
Metallind
Sörtorp
Ulvshagen
Ängstorp
Gröndal
Nyängen
Höglind
Granstusjön
Svedstugan
Karlsro
Staväsen
Liberga
Örsta
Älunda
Älundatorp
Solbacka
Sövsta
Mörbyhus
Örstakärret
Gravfält
Lundbysjön
Kälbroån
Hagbyån
Lundby
Näs
Rösgården
Skallberget
Ekenäs
Holkkärret
Mellankärret
St. Hällaren
Ekhult
Skogshall
Rörrstning
Bjälkebo
Bjälken
Björktorp
Sörtorp
Blomäng
Hasselkärret
Lillsjön
Lindängssjön
Lindäng
Andersberg
L. Knutstena

Bilaga 3

Utdrag ur fastighetskartan med läget för den arkeologiska undersökningen. Skala 1:500.
© Lantmäteriet Dnr R50367921_150001.

Bilaga 4. Fotodokumentation

Undersökningsområdet före schaktning. Foto mot SÖ: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del av undersökt yta. I förgrunden syns spåren efter borrtagen grundläggning med ttillhörande dränering. Foto mot SÖ: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.

Del av undersökt yta. I bakre delen av fotot anas höjdpartiet med gravfältet 1983:7263. Foto mot SÖ: Lars Norberg 2026, Sörmlands Arkeologi AB.